

Озеран Алла

доктор економічних наук, професор,

Талліннський технічний університет,

м. Таллінн, Естонія

alla_ozeran@ukr.net

ПІДГОТОВКА БУХГАЛТЕРІВ В ЕСТОНІЇ ТА УКРАЇНІ: ПОРІВНЯ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНИХ ПРОГРАМ

***Анотація.** У статті розглянуто освітньо-професійні програми підготовки спеціалістів першого (бакалаврського) рівня за напрямом «Бухгалтерський облік» Талліннського технічного університету та Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана. На основі порівняння програм зроблено висновки щодо удосконалення підготовки бухгалтерів в Україні.*

***Ключові слова:** Україна, Естонія, бухгалтерський облік, освітньо-професійна програма, навчальна дисципліна.*

***Annotation.** The article examines educational and professional training programs for specialists of the first (bachelor) level in the field of «Accounting» of Tallinn University of Technology and Kyiv National University of Economics named after Vadym Hetman. Based on the comparison of the programs, conclusions were made regarding the improvement of the training of accountants in Ukraine.*

***Key words:** Ukraine, Estonia, accounting, educational and professional training programs, academic discipline.*

Вступ і постановка проблеми. В Україні вже декілька років поспіль спостерігається спад бажаючих отримати професію бухгалтера. Слід визнати,

що перед професією щодня постають нові виклики, серед яких можна виділити:

1) автоматизація та диджиталізація: стрімкий розвиток технологій, таких як штучний інтелект та хмарні рішення, призводить до автоматизації багатьох рутинних завдань;

2) зміна ролі бухгалтера: бухгалтери частіше стають не просто виконавцями, а консультантами, які повинні вміти аналізувати дані та надавати стратегічні рекомендації, що потребує нових навичок і знань;

3) зміни в законодавстві та діловій активності: постійні зміни у податковому та бухгалтерському законодавстві, поява нових об'єктів обліку потребують від бухгалтерів постійного навчання.

Вказані виклики вимагають від закладів вищої освіти швидко реагувати на зміни та пропонувати абітурієнтам програми, які враховуватимуть сучасні тенденції.

Метою статті є викладення напрямів осучаснення бухгалтерської освіти на основі порівняння освітньо-професійних програм (далі - ОПП) підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за напрямом «Бухгалтерський облік» Талліннського технічного університету (далі - Талтех) та Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана (далі - КНЕУ).

При виконанні дослідження використовувались спеціальні джерела [1-3].

Основна частина. Як правило, бакалаврат в європейських університетах триває три роки (180 кредитів ECTS). В Україні на сьогодні існує модель, за якої для отримання ступеню «бакалавр» здобувачу освіти необхідно чотири роки (240 кредитів ECTS). Слід відзначити, що вступаючи до університету, здобувачі Талтеху спочатку обирають напрям підготовки, а потім спеціальність. В даному випадку для порівняння нами досліджується освітня програма «Бізнес» і основна спеціальність «Бухгалтерський облік та бізнес-аналітика». На відміну, в КНЕУ абітурієнти перед вступом в університет

обирають освітньо-професійну програму (далі - ОПП), за якою бажають навчатися. Стосовно напряму «Бухгалтерський облік» вони можуть навчатися за однією з чотирьох програм: «Облік і аудит», «Диджитал-облік», «Податковий менеджмент та комплаєнс», «Фінансовий моніторинг та аналіз». З однієї сторони, можна позитивно оцінити різноманітність освітніх програм, що пропонуються в межах спеціальності 071 «Облік і оподаткування». Проте, на нашу думку, назви та наповнення програм КНЕУ викликають окремі питання:

1. У чому унікальність програми «Диджитал-облік», якщо в епоху стрімкого розвитку технологій та комунікацій облік апріорі не може існувати без застосування автоматизованих програм?

2. В умовах ускладнення бізнесу бухгалтер повинен вміти опрацьовувати великі масиви інформації. Чи забезпечують існуючі ОПП такими знаннями?

В межах даної публікації нами проаналізовано ОПП «Облік і аудит» та порівняно її зміст з програмою естонського університету.

На першому році навчання (I семестр) здобувачі освіти в обох університетах набувають загальних (фундаментальних) компетенцій. Такі дисципліни, як «Вища математика» (в Талтеху – «Бізнес-математика»), «Макро- і мікроекономіка», «Іноземна мова» (в Талтеху акцент робиться на ділову англійську мову та ділове спілкування англійською мовою) є загальними для обох програм. Проте, в Талтеху студентів від початку вчать працювати з великими базами даних на дисципліні «Обробка даних» («Data Processing»). Така дисципліна відсутня в КНЕУ. Натомість українські студенти вивчають прикладну інформатику, що також є позитивно, але необхідність даного залежить від наповнення дисципліни.

Здобувачі обох університетів опановують основи психології, однак в КНЕУ акцент робиться на педагогіку, в той час як в Талтеху молодих фахівців навчають критичному мисленню та основам презентації, що неодмінно знадобиться у майбутньому професійному житті.

Відповідно до вимог МОН України вітчизняні здобувачі повинні вивчати дисципліну «Українознавство». На нашу думку, така дисципліна зайва в економічному виші і є повторенням шкільної програми. Враховуючи важливість побудови «зеленого» та соціально відповідального суспільства, вважаємо, студентам доречніше навчати дисципліну на кшталт «Економіка навколишнього середовища та сталого розвитку», яка відсутня в бакалаврській програмі КНЕУ.

На другому році навчання здобувачі Талтеху набувають основних бізнес-компетенцій, вивчаючи такі дисципліни як «Вступ в бухгалтерський облік», «Вступ до підприємства», «Міжнародний бізнес та етика», «Логістика та управління запасами», «Менеджмент та лідерство», «Основи фінансів», «Основи маркетингу», «Бізнес-право» та «Наукові методи в бізнес-дослідження». Вивчення цих дисциплін розраховано на весь академічний рік, і загальний обсяг становить 54 кредити.

В українському університеті також вивчаються названі дисципліни впродовж третього – шостого навчальних семестрів, але завдяки довшому терміну навчання спостерігається більша кількість дисциплін, а навчальні програми деяких дисциплін (наприклад, «Бухгалтерський облік (загальна теорія)»), на наш погляд, розтягнута у часі. Крім того, в українському виші багато уваги приділяється вивченню іноземної мови: 2 роки як обов'язкова дисципліна загальним обсягом 10 кредитів та як вибіркова (фахова іноземна мова) обсягом 12 кредитів впродовж 5-7 семестрів.

Хотілось би звернути увагу на дисципліну «Основи наукових досліджень», яка є вибірковим компонентом в КНЕУ на відміну від Талтеху, і не популярною серед здобувачів, що можна пояснити наповненням програми. Вважаємо, що ця дисципліна є важливою для здобувачів вищої освіти якраз на бакалаврському рівні, оскільки навчає пошуку, накопиченню та обробці наукової інформації, а також здійсненню та оформленню результатів власних досліджень. Ці навички необхідні для написання курсових та випускної бакалаврської. Проте робоча програма дисципліни повинна включати

вивчення сучасних наукових методик досліджень, зокрема навички з обробки інформації, та роботи з літературою із застосуванням спеціальних програм.

На третьому та четвертому роках навчання здобувачі опановують профільні дисципліни. Слід зауважити, що навчальні програми з обов'язкових дисциплін загалом подібні. Однак, через те, що тривалість навчання на бакалаврському рівні в Талтеху становить лише 3 роки, в осінньому (5-ому) семестрі усі профільні дисципліни («Проміжний фінансовий облік 1», «Проміжний фінансовий облік 2», «Виробничий облік», «Управлінський облік», «Бізнес-аналіз») вивчаються практично одночасно. Вважаємо, що це може негативно впливати на засвоєння матеріалу. Натомість в КНЕУ через більшу тривалість навчання студенти можуть не тільки досконало вивчити бухгалтерський облік, але й навчитися методиці складання фінансової та податкової звітності, а також додатково ознайомитись з особливостями обліку різних видів діяльності завдяки таким дисциплінам: «Облік в банках», «Облік в небанківських фінансових установах», «Облік в бюджетних установах», «Облік за видами економічної діяльності», «Облік та оподаткування агробізнесу», «Облік і звітність суб'єктів малого підприємництва за національними та міжнародними стандартами», «Облік зовнішньоекономічних операцій». Це розширює їх коло компетентностей та можливостей на ринку праці.

Окремо хотілося би зупинитись на дисципліні «Облік в зарубіжних країнах», яка була введена в навчальні плани вітчизняних університетів у середині 90-х років ХХ-го століття, коли на підприємствах існувала ще пострадянська система обліку. Дисципліна базувалася на вивченні й порівнянні особливостей обліку двох країн англосаксонської системи обліку: США та Великої Британії. З того часу в Україні були введені МСФЗ, згодом законодавчі норми організації та ведення бухгалтерського обліку адаптували під вимоги європейських директив. Однак, зміст дисципліни не змінився і на нашу думку, взагалі втратив сенс. Навіть якщо удосконалити програму

дисципліни й розглядати особливості обліку в різних країнах, навряд чи це може бути корисним для здобувачів.

На четвертому році навчання українські студенти вивчають дисципліну «Аудит» та «Внутрішній аудит» (вибірково). На відміну, в Талтеху ці дисципліни є компонентами освітньої програми другого (магістерського) рівня навчання «Облік і аудит». Зважаючи на те, що випускники ОПП «Облік і аудит» можуть займати посади професіоналів в сфері як бухгалтерського обліку, так і аудиту, логічним є вивчення стандартів зовнішнього та внутрішнього аудиту на цьому рівні. Навіть більше, вважаємо, що окремою дисципліною повинен вивчатись Кодекс етики професійних бухгалтерів та аудиторів.

Висновки і пропозиції. Практика чотирьохрічного навчання на першому (бакалаврському) рівні підготовки фахівців, що закріпилася в Україні, загалом виправдовує себе, оскільки дає змогу здобути відповідні знання й навички, необхідні для подальшої роботи. При цьому при правильній і логічній побудові навчальної програми здобуті навички сформуують цілісного фахівця, зокрема в сфері бухгалтерського обліку. Але дослідження показало, що досліджене ОПП «Облік і аудит» містить дисципліни, що втратили актуальність, наприклад «Облік в зарубіжних країнах». Разом з тим, не містить компонентів, спрямованих на опанування здобувачами компетентності обробки великих баз даних. Для задоволення потреб бізнесу у фахівцях нового рівня, здатних аналізувати інформацію, українським університетам, що здійснюють підготовку фахівців у сфері обліку, аналізу, аудиту та оподаткування, потрібно формувати свої ОПП, враховуючи ці вимоги.

Список використаних джерел

1. Про вищу освіту: Закон України від 01 липня 2014 року (зі змінами і доповненнями) № 1556-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 30.05.2024).

2. Tallinn Technical University. URL:

https://ois2.taltech.ee/uusois/uus_ois2.tud_leht (дата звернення: 30.05.2024).

3. Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана. Освітньо-професійна програма підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти «Облік і аудит». URL:

<https://drive.google.com/drive/u/0/folders/1u4oLl2zbrA60mvQJo274oAwm4PBUDPr2>

(дата звернення: 30.05.2024).